

Олекса Федорович (80-ті)

Олександр Мінович

Коли він ішов по довгому коридору юрфаку Київського університету, то багато хто ніколи б не сказав, що це відомий викладач та провідний спеціаліст з трудового права.

Непоказний був у нього вигляд. Саме цим він виділявся серед інших викладачів. Хоча не тільки з вигляду.

Казали, що його піджак та портфель були куплені ще на Євбазі. Тобто невдовзі після війни.

Не знаю, як піджак, в якому, здається, він дійсно проходив всі п'ять років мого навчання, а от портфель – схоже на правду. Дуже вже був він старий та заношений.

Проте, вже тоді ми усвідомлювали, що Олекса Федорович – жива легенда юрфаку.

Наш курс зустрічав його аплодисментами. Нікого більше. Тільки його. Того, який не мав ніколи ні високих вчених звань ні посад. Жодного доктора чи професора ми так не зустрічали.

Він махав рукою, щоб ми втихомирилися і, як ніби нічого не сталося, переходив до лекції.

За наше вшанування ми не мали будь-яких привілеїв. Олекса Федорович був вимогливий однаково для всіх.

Ходила така чутка, що він не поставив залік самому Б. – знаменитому футболісту київського Динамо. Коли той прийшов здавати трудове право О.Ф. запропонував йому тягти білет.

– Та вам же дзвонили з парткому... Який білет?

– Так, так, товаришу, дзвонили, але білет треба тягти та відповідати. Це ж – трудове право.

– Ви знаєте, хто я ?

– Знаю, знаю. По телевізору вас бачив. Та білет треба все рівно тягти.

– Підождіть. Вам з парткому дзвонили?

– Я вже казав. Дзвонили.

– Ну то ставте залік і я піду. Все вже ж домовлено.

– Та ні, товаришу. Це ж трудове право. Тут треба відповідати.

На семінарах студенти питали О.Ф. чи знає він знаменитого Б.

– Футболіста знаю, добрий, кажуть, футболіст, але в трудовому праві цей товариш не рубає, зовсім не рубає.

В день коли О.Ф. приймав екзамен, він зарання попереджував вахтера, що студенти будуть знаходитися в навчальному корпусі до пізнього вечора. Бо сьогодні іспит з його предмету. Цьому ніхто не дивувався. Тільки ці іспити могли так довго затягуватися.

Багато студентів здавали екзамени з допомогою письмових заготовок – "бомб" чи "шпор", які ховали від викладача куди хто міг. Але в О.Ф. навіть самі ліниві, та найбільші хитруни здавали чесно. Похвалитися, що списали могли одиниці.

Кажуть, що коли його син вчився на факультеті, то однокурсники попросили його витягти з батькового портфеля екзаменаційні білети, щоб зробити "бомби".

Проте, О.Ф. заздалегідь продумав ситуацію. І, нібито, поклав свій знаменитий портфель під подушку. Коли ліг спати.

Може все це байки. Може. Але ми в них вірили. Бо в цих байках був реальний О.Ф. Саме таким ми його уявляли. Він давав всі підстави думати про нього так.

Коли помер Брежнєв, О.Ф. читав лекцію на одному з курсів. Зайшли з деканату та сказали, щоб студенти перемістилися в сусідню аудиторію, дивитися по телевізору похорони. О.Ф. нікого не відпустив. Сказав, що лекцію не може переривати, бо це ж – трудове право. На таке в той час ніхто більше не насмілювався б.

Посеред пари О.Ф. міг опуститися під стіл, так, що його було зовсім не видно студентам та щось шукати-корпатися в своєму славнозвісному портфелі. Проте ця чудакуватість не мішала його авторитету.

Свої лекції він читав російською мовою, як тоді майже всі викладачі, а поза трибуною, говорив українською, вживаючи різні рідкі слова та вирази.

Одна колишня студентка згадує, як стикнулася з принциповістю О.Ф.

За його правилами студенти повинні були відпрацьовувати "нб" (відсутність на заняттях). Хто не відпрацював, на екзамені п'ятірку міг не чекати. Вона якраз не виконала цю умову, але на екзамені відповіла відмінно на основні та додаткові питання чим поставила О.Ф. в скрутне становище:

- Я, товаришко, не можу поставити вам п'ятірку, бо ви не відпрацювали "нб".
- Ну що ж, ставте четвірку.
- Як же поставлю четвірку, коли ви відповіли на п'ять і рубаєте в трудовому?
- Ставте п'ять.
- Не можу бо ви не відпрацювали.
- Ставте чотири.
- Не можу, бо ви рубаєте на п'ять.

Так повторювалося багато разів. О.Ф. довго не міг поступитися принципами, аби не давати прикладу іншим і не міг неналежно оцінити знання студентки. Дійшло до такого смішного... Нарешті О.Ф. переміг себе та поставив "п'ять", але при умові, що студентка відпрацює пропуск.

Іншій студентці, яка теж мала пропуск О.Ф. поставив на екзамені аж сім додаткових питань, щоб совість була чистою. Бо свої ж правила порушує. Дівчина на всі питання відповіла. О.Ф. поставив п'ятірку та був радий за неї, мов за себе. Казав:

- Ху! Тепер ми можем з вами розійтись, наче в морі кораблі.

Якщо хтось на його заняттях відповідав не по суті, то О.Ф. проголошував свою знамениту фразу:

- Все це, товаришу, загальні балачки, кажу вам: загальні балачки, переходьте до суті.

Прийшовши одного разу в групу на семінар О.Ф. ділився небаченим зухвальством ще одної студентки:

- Це, товариші, вчора, студенти іншої групі писали контрольну. І що ви собі думаєте?... Іду я рядами, дивлюся, а одна студентка так нахабно відкрила книжку і запозичує та й запозичує... Отак, знаєте, запозичує і запозичує.

Хтось з дівчат забув кофтину в аудиторії де О.Ф. приймав екзамен. Він довго носив її з групи в групу та показував, щоб знайти хазяйку:

- Гляньте, - добра ще кофта. Цілком придатна для споживання.

Навряд чи хтось з іменитих викладачів переймався б так чиєюсь кофточкою.

Я двічі стикався з ним особисто.

Першого разу з приводу оплати моєї праці. На той час я після занять підробляв у гастрономі вантажником. Робив за двох, а платили, як за одного. Хоч за штатним розкладом було два вантажника.

За таких обставин мені належало доплачувати за суміщення. Для торгівлі тоді була спеціальна постанова про порядок оплати. Але я не міг її знайти. Директор магазину сказав, якщо принесу, тоді може й заплатить.

Підійшов я в університетському коридорі до О.Ф. Він мене не знав і знати не міг, бо таких як я - багато на юрфаці. Проте не відмовив. Сказав, що є відповідна постанова, ще якогось там чи то 36-го чи 47-го року. Пообіцяв пошукати. Призначив на конкретну годину на кафедрі.

Коли я в цю годину зайшов, то там сиділо п'ять чи шість заочників. Здавали письмово залік. Якраз О.Ф. роздав їм білети.

Побачивши мене залік зупинив.

- Так, так, товаришу. Пам'ятаю, пам'ятаю, що вам обіцяв. Ось зараз дістану. Вибачте, товариші студенти, зупиняємо залік, бо цьому товаришу я ще вчора призначив.

Він вийняв зі свого портфелю якийсь старий журнал та дав мені. А студентам сказав, що відволікся, тому білети роздасть заново, щоб не було ніякого списування, бо то ж - трудове право.

Другого разу, коли я здавав екзамен.

Вчився я на "відмінно". Після кожної сесії отримував похвальну грамоту за підписом парторга, комсорга та старости курсу.

На іспиті з трудового попався білет, в якому останнім питанням було "трудове право в рішеннях 26-го з'їзду КПРС".

Перші питання білету я відповів добре. Моя відповідь повністю задовольнила О.Ф.

На останнє питання я вирішив "дерзнуть", показати своє "я".

Відповів, що в рішеннях з'їзду жодного разу не вживалося слово чи поняття "трудове право". І що питання "висмоктане з пальця".

За таке нахабство мене багато хто з викладачів вигнав би геть. Подальше від проблем для самого себе. Ще й "політику" пришив би. Бо хіба ж міг тоді радянський студент так вузько, так неправильно і несвідомо сприймати партійні рішення.

Але не О.Ф. Він побачив моє глупство. Не "роздув" проблеми, а поставив четвірку та спокійно сказав, щоб я вчив предмет. Я просив, щоб він задав мені додаткові

питання та дав можливість доказати, що я трудове вивчив, однак О.Ф. відмовив. Тепер знаю, що зробив він правильно, бо ж все-таки, хоч так відреагував на мою "політичну незрілість". А разом з тим і не трійку поставив.

Проте, як мені здалося, тримав він тоді мою сторону.

О.Ф. був трохи диваком. Мав добродушну натуру. Здається, він ні на кого ніколи не кричав, не підвищував голос, не показував свою зверхність.

Не знаю, чому О.Ф. не вибився у вчених званнях. Говорили, що коли пробував захищатися, то маститі колеги знайшли для нього каверзне питання, щоб "підколоти". Нібито задали це питання у вбиральні, вже після обговорення дисертації. Залишалося формально тільки за неї проголосувати складу комісії, яка була готова до цього. Принциповий О.Ф. не будучи готовим до відповіді на каверзу, пішов до комісії та забрав свою дисертацію. Більше ніколи не пробував захищатися. Так і залишився старшим викладачем.

Для багатьох з нас було загадкою, як О.Ф. без вченого ступеню міг працювати в університеті, адже подібного на інших кафедрах, здається, не було.

Напевно хтось зі старих "корифеїв" відстоював його.

Пройшло багато часу. Сьогодні я вже сам в такому віці, яким пам'ятаю О.Ф.

Та роки не стерли доброї згадки про нього.

Спостеріг для себе: тільки між моїми колишніми однокашниками заходить мова про університетських викладачів, то в першу чергу згадують всі саме Олексу Федоровича. Як найпримітнішого та найдостойнішого.

Вічна Вам пам'ять! Наша Легендо!

О. Мінович.

Олександр Мінович